

ITINERARIS DE LECTURA
EN VEU ALTA

Selecció de textos literaris per a un bestiari

Per a primer i segon cicle de primària

Guió per als mestres

INSTITUCIÓ DE LES LLETRES CATALANES

Juny del 2010

Sumari

I. ANIMALS DOMÈSTICS I DE GRANJA

“Gat de cua blanca”, cantarella anglesa adaptada per Marià Manent
De *Rovelló*, de Josep Vallverdú
“Vull una gossa”, de Fina Girbés
“La gallina eixerida”, de Joana Raspall
“L’ànec i l’oca”, de Miquel Desclot
“El ruc savi”, d’Apel·les Mestres

II. OCELLS

“Els ocells”, de Joana Raspall
“Primavera”, de Núria Albó

III. ANIMALS SALVATGES

D’*El món més bonic*, de Josep-Francesc Delgado
“L’elefant”, de Josep Carner
“L’hipopòtam”, de Josep Carner
“L’hipopòtam”, de Pere Quart

IV. ANIMALS DE CAMP (INSECTES, ROSEGADORS...)

“Mosques i mosquits”, de Pere Quart
“A la nit”, de Fina Girbés
“Grill”, de Núria Albó
“Els grills”, d’Enric Larreula
“Cuca de llum”, de Mercè Rodoreda
“El cuquet”, de Joana Raspall
“Rata d’escala”, de Miquel Desclot

V. ANIMALS MARINS

“Balena”, de Ricard Bonmatí
“El pop”, d’Enric Larreula

VI: ENDEVINALLES SOBRE ANIMALS

Una endevinalla (“Tigre captiu”), de Pere Quart
Una endevinalla (“Zebra”), de Pere Quart
Una endevinalla (“Girafa”), de Pere Quart
“Endevinalles”, de Josep M. Sala-Valldaura

I · Animals domèstics i de granja

GAT DE CUA BLANCA

–Gat de cua blanca:
no em diràs d'on vén's?

–Ara vinc de Londres,
del palau del Rei.

–Gat de cua blanca:
què hi has vist, allí?

–A sota la cadira
només un ratolí.

Cantarella anglesa adaptada
per Marià Manent, dins *Espígol blau*

Vingué el vespre, les ombres s'empararen de la terra i el gosset no havia trobat res per menjar. Ara la gana semblava donar-li més energies. Estava desesperat, bavejava, mossegava els brins d'herba, l'escorça dels arbres i ploriquejava, amb els ulls humits de fred. Ràpidament la nit vindria i no tenia res calent, ni per menjar ni per abrigar-se.

Continuà buscant, caminet enllà. Ell no se n'adonava, però es desviava sovint cap a corriols laterals. Si hagués seguit el camí dret hauria arribat aviat en una masia o al poble. Naturalment, amb les passes curtes i insegures que feia i les giragonses que la seva desorientació li feia fer, el camí esdevenia més llarg i cansat. Tot d'una es va quedar tibet, parat, admirat. Era dins un camp d'herbes altes, i va veure a terra quelcom que es bellugava...

Josep Vallverdú
Rovelló

VULL UNA GOSSA

–Mare, jo vull una gossa,
no desitge altre regal.
Una gossa que m'espere
a la llinda del portal.

–Una gossa embruta, lladra,
necessita molt d'espai.

–Pare, jo vull una gossa,
no demanaré res més.
Una gossa que em seguisca
quan camine pel carrer.

–Una gossa menja, corre,
pot molestar els veïns.

–N'hi ha de ben xicotetes
que caben en un racó,
que no lladren, ni mosseguen
i quasi no fan soroll.

Dins d'una capsa folrada,
en la seua habitació,
sent gemegar una gossa:
la seua gran il·lusió!

Fina Girbés
Poemes de butxaca

LA GALLINA EIXERIDA

Una gallineta blanca
veia com la masovera
cada dia arreplegava
tots els ous del ponedor
i es va dir: –Pondré els meus
d'amagat, en un racó.

Ho va fer. Passats els dies,
els amos de la masia
van quedar bocabadats
en veure que la gallina,
ufanosa, passejava
nou pollets enjogassats.

Joana Raspall
Compàs de versos

L'ÀNEC I L'OCA

Un ànec i una oca
damunt d'una roca
embullen la troca
i toca a qui toca.

Ni l'ànec és soca
que sembli una lloca
ni l'oca és tan oca
que arribi a tanoca.

Miquel DescLOT
Bestiolarí de la Clara

EL RUC SAVI

Un dia al despertar-se el ruc va dir:

"Vull aprendre de llegir;
si els savis per ser savis fan això,
també vull ser savi jo."

I alçant-se se n'anà sens més raons
dret al mestre de minyons:

"Bon dia senyor mestre, ja em té aquí;
vull aprendre de llegir."

El mestre li va dir: "Molt ben pensat;
n'aprendràs si ets aplicat."

I li posà al davant un cartipàs
ple de lletres com el nas.

"Aquesta que aquí veus i que és talment
la teulada d'un convent,
és la primera lletra i es diu A.
Digues A per començar."

El ruc obrí una boca de tres pams
i engegà un parell de brams,
i el mestre, satisfet, digué: "Bé va!
dius perfectament la A."

El ruc inflat d'orgull, pegant un bot,
exclamà: "Doncs ja ho sé tot!"
i ruc com va venir se'n va entornar,
i de ruc mai més passà.

Apel·les Mestres

II · Ocells

ELS OCELLS

Quan el rossinyol es lleva,
l'alosa se'n va a dormir;
ell, de nit, canta a la lluna;
ella, al sol, de bon matí.
Les cançons de l'un i l'altra
s'entrellacen a l'espai
i ens fan creure en el miracle
que els ocells no dormen mai.

Joana Raspall
Compàs de versos

PRIMAVERA

Aquest matí, d'amagat,
ha arribat la primavera.
La duia penjada al bec,
tot xisclant, una oreneta.

L'oreneta ha alçat el vol
i amb un cop d'ala lleugera
ha segat un raig de sol
i ha florit tota la terra.

Núria Albó
M'ho ha dit el vent

III · Animals salvatges

Una vegada hi havia una llobatona petita, petita, petita.

Es deia Ullsdemolsa.

La mare lloba l'havia batejat així perquè tenia els ulls del color d'or amb reflexos del color de la molsa.

Havia nascut feia unes setmanes i tenia tres germans.

El germà amb qui es feia més es deia Ullsdor.

Ullsdor era un llobató que tenia els ulls del color del sol quan surt.

La seva germana era prudent.

Ell era més aviat esbojarrat.

A l'hora de prendre la llet de la mare, Ullsdor sempre passava el primer burxant entre els germans, perquè li venia un cuc a la panxa d'aquells que li hauria fet travessar una paret, de tanta gana.

Tots els llops vivien al cau. Era una cova que els pares havien excavat a sota terra en un bosc, entre uns rocs ben grossos i uns pins caiguts que amagaven l'entrada. S'hi estava molt bé.

Però els altres germans s'aprofitaven que Ullsdemolsa era l'única nena i no tenia tanta força i passaven tots a prendre primer la llet. Sempre la deixaven enrere, perquè entre els llops menja primer el més fort i darrer el menys fort.

Josep-Francesc Delgado
El món més bonic

L'ELEFANT

–Salut i alegria.
Jo só l'elefant,
el forçut més gran
que la terra cria.

Tinc una estatura...!
Qui més s'expandí,
al davant de mi
sembla criatura.

Per plans i muntanyes
duc al meu davant
la trompa, dansant
entre dues banyes.

Bé em faria trist
de perdre-la un dia,
però pel que he vist
mai no s'esgarria.

I en pena o en pompa,
redreçat o cot,
arribo amb la trompa
gairebé pertot.

Josep Carner
Bestiari

L'HIPOPÒTAM

–El meu caparràs espanta
amb més morro que no front,
i tinc una pell tan dura,
que és la més dura del món!

Nedo com una sirena,
menjo herbeta al regadiu
i sé durar sota l'aigua:
sóc un elefant de riu.

El present que a mi em plauria
(per a dur-lo sobre els lloms)
fóra un piano de cua
amb mànec de dar-hi tombs.

He vist micos, he vist lloros.
Trobo que no valen res:
gent lleugera, estrafolària...
Sóc un animal de pes.

Josep Carner
Bestiari

L'HIPOPÒTAM

Perquè dins l'aigua del riu
s'ha emmirallat l'hipopòtam,
alça el cap, fa una ganyota amb
la gran boca oberta i riu.

Pere Quart
Bestiari

IV · Animals de camp (insectes, rosegadors...)

MOSQUES I MOSQUITES

La natura
diligent ens procura
una bèstia
per a cada molèstia.

Si a les fosques
ja no piquen les mosques,
hi ha els mosquits,
que treballen de nits.

Pere Quart
Bestiari

A LA NIT

A la nit,
un mosquit
em destorba
en el llit.
El llençol
fins al coll
i no em salve
del soroll.
Un zumzeig
incessant
continua
molestant.
Zum-zum-zum,
com martell,
em colpeja
el cervell.
Trac el braç
i faig xas!,
empentant-lo
lluny del nas.

Fina Girbés
Poemes de butxaca

GRILL

Per què rius, grillet negre?
Per què rius al teu cau?

Ric perquè veig la lluna.
Ric, ric, ric perquè em plau.

I si plou, grillet negre?
I si plou, com t'ho fas?

Aleshores m'amago
i estic trist al meu cau.

Núria Albó
M'ho ha dit el vent

ELS GRILLS

A un grill a la loteria
li va tocar un bon pessic.
És a dir, que es va fer ric
com ningú no s'ho creuria.

I ho va dir a un seu amic
una nit clara de lluna,
que si havia fet fortuna
i era ric, ric-ric, ric-ric.

I els va agafar com un tic
als grills d'ençà d'aquell dia,
d'anar-se dient ric-ric,
entre hortes i garric,
de nit. Ves quina mania!

Enric Larreula

CUCA DE LLUM

Carregueu-me bé la pila
que he de fer molta claror,
assegada en branquilló
que és cosa que molt s'estila.

Ja ve la fosca i, tot d'una,
encenc el meu fanal verd,
instal·lada prop d'un gerd
per engelosir la lluna.

Sóc un estel de la terra;
si mà incivil em desterra
i em reclou dintre d'un got,

m'apagaré de seguida,
i que la mà entossudida
em torni a encendre si pot.

Mercè Rodoreda
Bestiari

EL CUQUET

Un cuquet,
nuet, nuet,
llisca per la terra humida.
La lloca el veu
i ja crida
perquè vingui algun pollet
i se'l mengi.
Ho endevina
el cuquet de pell tan fina
i s'amaga sota un roc.
La lloca va fent
"cloc, cloc...!"
per dir al pollet:
"Vine, vine!"
I el cuquet, sota el gran roc,
va rient i pensa: "Crida
tant com vulguis;
jo no em moc!"

Joana Raspall
Degotall de poemes

RATA D'ESCALA

Això era una rateta
que embrutava l'escaleta:

hi escampava uns cagallons
menudets com perdigons.

Fins que un dia li van dar
metzinetes per sopar.

Va deixar així la rateta
d'embrutar aquella escaleta.

Miquel Desclot
Bestiolar de la Clara

V · Animals marins

BALENA

Si se't menja una balena,
no et morissis pas de por:
quan tindrà la panxa plena,
sortiràs pel sortidor!

Ricard Bonmatí
Estimades feres

EL POP

Era un pop tan sardanista
que organitzava ballades
sota les aigües calmades,
amb una gràcia d'artista.
I de forma encisadora
amb les potes, ell tot sol,
feia sonar la tenora,
tamborí i flabiol.
I amb les potes aixecades
si es tractava de saltar,
o les vuit ben abaixades
quan tornava a començar
engrescava les sardines,
els llobarros, els taurons,
les anguiles, els seitons,
les estrelles i petxines
a les ballades marines
que organitzava en el fons.
I tots aquells animals
que vivien a la vora
paraven i feien salts
al seu crit de: "Dos, tres, fora!"
I dansaven i suaven
fins que quedaven ben xops,
feliços perquè saltaven
al compàs de tots són pops.

Enric Larreula

VI · Endevinalles sobre animals

Les fuetades t'han ratllat la pell,
o potser l'ombra de la reixa?

Pere Quart
Bestiari

[tigre]

Pel desert corre la brama
que no et saps treure el pijama.

Pere Quart
Bestiari

[zebra]

Tens el cap petit
perquè la distància
te l'ha empetitit.

Pere Quart
Bestiari

[girafa]

ENDEVINALLA 2

Les meves orelles són grosses
com un xurro,
i per això els catalans
m'insulten dient-me...

[burro]

ENDEVINALLA 4

Aquesta endevinalla
rima amb pastanaga,
i mai faré cap renill,
per això em diuen...

[conill]

ENDEVINALLA 5

La bona llet
no rima amb pet,
però el meu nom
rima amb caca.
Per això em diuen...

[vaca]

ENDEVINALLA 7

Entre el riu i el cau
roto i roto
sense cap ni peus;
més poca-solta
que no pas una granota,
boto i boto com un babau.
Sabeu com em diuen?

[gripau]

Josep Maria Sala-Valldaura
Disfresses

